

Examen VMBO-KB

2024

tijdvak 1
donderdag 16 mei
13.30 - 15.30 uur

economie CSE KB

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Retour Nederland

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 1 en 2 in de bijlage.

Peru is een ontwikkelingsland in Zuid-Amerika. Een groot deel van de Peruanen leeft onder de armoedegrens. Goud is het tweede exportproduct van het land.

Gebruik informatiebron 1.

- 1p 1 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Peru heeft in 2020 een ...(1)... (tekort / overschot) in de goederenhandel met het buitenland. De waarde van de ...(2)... (geëxporteerde / geïmporteerde) goederen is hoger dan de waarde van de ...(3)... (geëxporteerde / geïmporteerde) goederen.
- 1p 2 De laatste jaren is de wisselkoers van de Peruaanse munt sterk gedaald ten opzichte van de Amerikaanse dollar.
De buitenlandse handel van Peru neemt toe, doordat ...
- A de export van Peru duurder wordt.
 - B de export van Peru goedkoper wordt.
 - C de import van Peru duurder wordt.
 - D de import van Peru goedkoper wordt.

In 2020 was de gemiddelde goudprijs \$ 56.000 per kilogram.

Gebruik informatiebron 1.

1p 3 Bereken hoeveel kilogram goud Peru in 2020 heeft geëxporteerd. Schrijf je berekening op.

1p 4 Jim d'Or uit Amsterdam is goudsmid. Hij doet mee aan een internationaal project in Peru. Zo kan Peru ook gouden sieraden gaan exporteren.
→ Leg uit dat Peru meer verdient aan de export van gouden sieraden dan aan de export van de grondstof goud.

Na afloop van het project wil Jim met zijn nieuwe Peruaanse vriendin terug naar Nederland. Arbeid en gezinsvorming zijn de belangrijkste motieven voor mensen om te emigreren.

Gebruik informatiebron 2.

2p 5 Bereken het percentage immigranten dat in 2018 als motief arbeid had. Schrijf je berekening op.

1p 6 Arbeid is een belangrijk immigratiemotief om naar Nederland te komen. Wat is het effect van de komst van immigranten op de Nederlandse arbeidsmarkt?

- A De vraag naar arbeid neemt af, want er zijn meer arbeidskrachten beschikbaar.
- B De vraag naar arbeid neemt toe, want er zijn meer arbeidskrachten beschikbaar.
- C Het aanbod van arbeid neemt af, want er zijn meer arbeidskrachten beschikbaar.
- D Het aanbod van arbeid neemt toe, want er zijn meer arbeidskrachten beschikbaar.

1p 7 Immigranten, zoals Duitsers en Polen, blijven korter in Nederland dan immigranten uit andere landen.

Duitsers en Polen kunnen relatief makkelijk in Nederland studeren of werken, want in de EU is sprake van een vrij verkeer van ...

- A diensten.
- B goederen.
- C kapitaal.
- D personen.

Lage inkomens in de problemen

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 3 en 4 in de bijlage.

Mikasa leeft met haar gezin van een bijstandsuitkering. Het gezin heeft veel moeite om rond te komen. Nu de energieprijzen sterk zijn gestegen, voorziet zij grote financiële problemen.

- 1p 8 Welke inkomensvorm is een bijstandsuitkering?
- A inkomen uit arbeid
 - B inkomen uit bezit
 - C inkomen uit overdracht
- 2p 9 Het energieverbruik van het gezin bestaat uit gas- en stroomverbruik. Elke maand betalen ze een voorschot aan de energiemaatschappij met een automatische bankafschrijving.
- Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
- Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.*
- Betaling van het voorschot is een ...(1)... (directe / indirecte) ruil.
Het maandelijkse voorschot is een ...(2)... (dagelijkse huishoudelijke uitgave / vaste last / incidentele uitgave). De automatische bankafschrijving is een ...(3)... (chartale / girale) betaling.
- Mikasa heeft de jaarafrekening 2021 gekregen van de energiemaatschappij. Daarop staat het verbruik aan gas en stroom, en of ze dit jaar moeten bijbetalen.
In 2022 worden de prijzen: stroom € 0,50 per kWh en gas € 1,25 per m³.
- Gebruik informatiebron 3.*
- 2p 10 Bereken hoeveel het gezin in euro's in 2022 meer betaalt aan energie. Het verbruik en de vaste kosten blijven gelijk. Schrijf je berekening op.

Volgens Mikasa heeft de overheid voordeel van de stijgende energieprijzen.

Gebruik informatiebron 3.

- 1p 11 Leg uit dat de inkomsten van de overheid toenemen als de energieprijzen stijgen.

De overheid gaat de gestegen energieprijzen voor huishoudens met lage maandinkomens compenseren met een energietoeslag.

Gebruik informatiebron 4.

- 1p 12 Bereken hoeveel het maandinkomen maximaal mag zijn, als Mikasa in aanmerking wil komen voor de energietoeslag. Schrijf je berekening op.

- 1p 13 De betaling van de energietoeslag vindt plaats in de maand oktober. Mikasa vindt dit veel te laat voor mensen met een laag inkomen.
→ Leg uit dat het voor mensen met een laag inkomen beter zou zijn om de toeslag elke maand te ontvangen in plaats van in een keer in oktober 2022.

- 1p 14 Mikasa wil besparen op het energieverbruik, maar ze heeft geen geld voor energiebesparende investeringen.
→ Noteer twee tips voor Mikasa om te besparen op energieverbruik, zonder dat zij energiebesparende investeringen hoeft te doen.

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 5 in de bijlage.

In de afgelopen jaren is het aantal varkensboeren in Nederland sterk afgenomen. Dit komt door de steeds strengere milieueisen waaraan deze boerderijen moeten voldoen. Ook varkensboer Jan Bauer wil stoppen met zijn bedrijf.

- 2p **15** Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Door de strengere milieueisen moet Bauer investeren in nieuwe machines op zijn boerderij, waardoor de ...**(1)**... (afschrijvingskosten / loonkosten / maatschappelijke kosten) voor Bauer stijgen. De overheid stelt deze strenge milieueisen vast om de overlast voor de omgeving te beperken, waardoor de ...**(2)**... (bedrijfskosten / maatschappelijke kosten) dalen.

Terwijl het aantal varkensboeren daalde, steeg het gemiddeld aantal varkens per boerderij. De varkensboeren die overbleven gingen dus meer varkens houden.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p **16** In 2010 hadden varkensboeren gemiddeld 1.750 varkens per boerderij.
→ Bereken de procentuele stijging van het gemiddeld aantal varkens per boerderij in 2020, ten opzichte van 2010. Schrijf je berekening op.

- 1p **17** De werkgelegenheid in Nederland neemt af doordat varkensboeren, zoals Bauer, stoppen met hun varkensboerderijen.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Doordat varkensboeren stoppen met produceren ontstaat er ...**(1)**... (conjuncturele / structurele) werkloosheid. Tegelijkertijd is de vraag naar varkensvlees in Nederland gedaald, hierdoor ontstaat ...**(2)**... (conjuncturele / structurele) werkloosheid.

Boer Bauer merkte in de laatste jaren al dat de vraag naar varkensvlees in Nederland daalde. Dat was voor hem ook een reden om te stoppen als varkensboer.

- 1p 18 Hieronder staan vijf economische verschijnselen:
- 1 de vraag naar varkensvlees daalt
 - 2 de prijs van varkensvlees daalt
 - 3 de opbrengsten voor Bauer dalen
 - 4 de winst voor Bauer daalt
 - 5 Bauer stopt met het produceren van varkensvlees
- In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat een logische gedachtegang ontstaat?
- A 1 → 2 → 3 → 4 → 5
B 1 → 2 → 4 → 3 → 5
C 1 → 3 → 2 → 4 → 5
D 1 → 3 → 4 → 2 → 5
E 1 → 4 → 2 → 3 → 5
F 1 → 4 → 3 → 2 → 5

De overheid biedt varkensboeren die willen stoppen een subsidie. Met de subsidie kunnen ze een ander bedrijf starten. De overheid heeft hiervoor in totaal € 180 miljoen beschikbaar.

Gebruik informatiebron 5.

- 2p 19 Per varkensboer is er een subsidie beschikbaar van € 58.000.
→ Bereken of het budget van € 180 miljoen subsidie voldoende is om alle boeren, die in de afgelopen 10 jaar zijn gestopt, een subsidie te verlenen. Schrijf je berekening **en** conclusie op.
- 1p 20 Volgens de subsidieregeling krijgen de varkensboeren de subsidie alleen als ze hun boerderij gaan gebruiken voor een milieuvriendelijke productie.
→ Geef een reden voor de overheid om deze subsidie te geven.

Marokko

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 6 in de bijlage.

Marokko is een land in het noordwesten van Afrika. Het land heeft een bovengemiddelde economische groei en is daarmee inmiddels de zesde economie van Afrika.

In 2021 bedroeg het nationaal inkomen van Marokko € 100,38 miljard. Het land had toen 35 miljoen inwoners. In Nederland was in datzelfde jaar het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking € 47.800.

- 1p **21** Bereken het nationaal inkomen per hoofd van de bevolking van Marokko in 2021. Schrijf je berekening op.
- 1p **22** Het inkomen per hoofd van de bevolking is in Nederland veel hoger dan in Marokko. Toch is het verschil in koopkracht tussen Nederland en Marokko kleiner dan je zou verwachten. Wat kan hiervan de oorzaak zijn?
- A Het prijspeil in Marokko is hoger dan in Nederland.
 - B Het prijspeil in Marokko is lager dan in Nederland.
 - C Marokko heeft meer inwoners dan Nederland.
 - D Marokko heeft minder inwoners dan Nederland.

Er is een groot verschil tussen de exportwaarde en de importwaarde van Marokko.

Gebruik informatiebron 6.

- 1p 23 Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De betalingsbalans van Marokko heeft een ...(1)... (negatief / positief) saldo. Dit betekent dat de waarde van de export ...(2)... (groter / kleiner) is dan de waarde van de import.

- 1p 24 De snelle economische groei van Marokko heeft te maken met de ligging van Marokko ten opzichte van Europa en de rest van Afrika.
→ Leg uit dat deze ligging van Marokko kan leiden tot een snelle economische groei.

- 1p 25 Er worden al sinds 1966 auto's in Marokko gemaakt. De autoproductie steeg enorm toen het Franse Renault er in 2012 een tweede autofabriek opende. Renault werd gelokt door miljardeninvesteringen van de Marokkaanse overheid in de infrastructuur.
→ Leg uit dat voor Renault een goede infrastructuur belangrijk is.

Renault heeft in Marokko zo'n 11.000 mensen in dienst. De werkgelegenheid die ontstaat door de aanwezigheid van Renault is echter veel groter dan deze 11.000 banen.

- 1p 26 Verklaar dat de werkgelegenheid in Marokko door de aanwezigheid van Renault groter is dan de 11.000 banen bij Renault zelf.

De investeringen in de infrastructuur door de Marokkaanse overheid hebben veel geld gekost. In de toekomst verwacht men dat de inkomsten van de Marokkaanse overheid als gevolg van deze investeringen kunnen gaan stijgen.

1p 27 Hieronder staan drie economische verschijnselen:

- 1 De belastingopbrengsten in Marokko stijgen.
- 2 De inkomens van Marokkaanse inwoners stijgen.
- 3 De werkloosheid in Marokko daalt.

In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A de overheid investeert → 1 → 2 → 3 → de overheidsinkomsten stijgen
- B de overheid investeert → 1 → 3 → 2 → de overheidsinkomsten stijgen
- C de overheid investeert → 3 → 2 → 1 → de overheidsinkomsten stijgen
- D de overheid investeert → 3 → 1 → 2 → de overheidsinkomsten stijgen

Reiskosten woon-werkverkeer

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 7 in de bijlage.

Annabel is verpleegkundige en gaat met de auto naar haar werk. Ze is niet blij nu de benzineprijzen flink zijn gestegen. Ze krijgt van haar werkgever geen hogere vergoeding voor de gemaakte reiskosten.

- 2p **28** Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.
Doe het zo: Noteer de nummers (1), (2) en (3) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.
Een auto is een ...(1)... (gebruiksgoed / verbruiksgoed). De noodzakelijke benzine voor de auto is een ...(2)... (schaars / zeldzaam) goed. Op weg naar haar werk maakt zij ...(3)... (geen / wel) gebruik van collectieve voorzieningen.
- 2p **29** Annabel heeft een zuinige benzineauto die 1 liter benzine verbruikt voor 20 kilometer. Om de benzinekosten overzichtelijk te houden, tankt zij elke keer voor € 60. De literprijs van benzine is gestegen van € 1,60 naar € 2,40.
Bij de prijs van € 1,60 kon zij 750 kilometer rijden als ze voor € 60 getankt had.
→ Bereken hoeveel kilometer ze kan rijden voor € 60 nu de prijs van benzine is gestegen naar € 2,40. Schrijf je berekening op.
- 1p **30** Annabel werkt 5 dagen per week en rijdt hiervoor 30 kilometer per dag. Van haar werkgever krijgt zij een vergoeding voor de gemaakte reiskosten van € 0,19 per kilometer. De werkelijke autokosten per kilometer bedragen € 0,49 per gereden kilometer.
→ Bereken hoeveel euro ze wekelijks niet vergoed krijgt. Schrijf je berekening op.

Annabel vraagt zich af of er alternatieven zijn voor haar woon- werkverkeer.

Een goed alternatief zou een snelle e-bike kunnen zijn: de zogenaamde speed-pedelec. Deze fiets moet dan aan een aantal eisen voldoen.

Annabels eisen aan de speed-pedelec:

maximumprijs	€ 5.000
gewicht	maximaal 27 kg
actieradius	meer dan 75 km
laadtijd	maximaal 7 uur
motor	midden

Gebruik informatiebron 7.

- 1p 31 Welke speed-pedelec voldoet het best aan haar eisen?
- A Fast Bike Speed
 - B Gezelle Spido
 - C Kleaver Speed
 - D Stroomer Sport
 - E Racing 450
- 1p 32 Annabel berekent de afschrijving per kilometer van de speed-pedelec. Op welke manier wordt de afschrijving per kilometer berekend?
- A $(\text{aanschafwaarde} - \text{restwaarde}) / \text{totaal gereden kilometers}$
 - B $(\text{aanschafwaarde} - \text{restwaarde}) / \text{levensduur in jaren}$
 - C $(\text{aanschafwaarde} + \text{restwaarde}) / \text{totaal gereden kilometers}$
 - D $(\text{aanschafwaarde} + \text{restwaarde}) / \text{levensduur in jaren}$
- 1p 33 Bij de fietsenwinkel kan ze de fiets ook kopen op basis van koop op afbetaling of huurkoop. In welke regel staat een juist verschil tussen koop op afbetaling en huurkoop?
- A Bij koop op afbetaling ben je direct eigenaar en bij huurkoop na twee maanden.
 - B Bij koop op afbetaling ben je direct eigenaar en bij huurkoop niet.
 - C Bij koop op afbetaling ben je na volledige afbetaling eigenaar en bij huurkoop direct.
 - D Bij koop op afbetaling ben je nooit eigenaar en bij huurkoop wel.

1p 34 Annabel koopt de speed-pedelec om dagelijks naar haar werk te gaan. De auto houdt ze voor langere afstanden.

→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

De dagelijkse uitgaven aan de auto zullen ...(1)... (dalen / gelijk blijven / stijgen) en de vaste lasten voor de auto zullen ...(2)... (dalen / gelijk blijven / stijgen).

Personeelstekort

Bij de beantwoording van de vragen in deze opgave moet je soms gebruikmaken van informatiebron 8 in de bijlage.

Restauranteigenaar Ayla heeft een probleem. Zij kan heel moeilijk personeel vinden. Ze is niet de enige. De hele horecasector heeft dit probleem.

- 2p **35** In de horeca is sprake van personeelstekort.
→ Maak van onderstaande zinnen een economisch juiste tekst door de juiste woorden te kiezen.

Doe het zo: Noteer de nummers (1) en (2) op je antwoordblad. Vul bij de nummers de juiste woorden in. Kies uit de woorden die tussen haakjes staan.

Van personeelstekort is sprake als het aanbod van arbeid ...(1)... (groter / kleiner) is dan de vraag naar arbeid. Er is dan sprake van een ...(2)... (krappe / ruime) arbeidsmarkt.

Door personeelstekort staan er minder tafels op haar terras. De afzet is hierdoor gedaald met 15%.

Gebruik informatiebron 8.

- 2p **36** Bereken hoeveel omzet per maand het restaurant gemiddeld misloopt door het personeelstekort. Schrijf je berekening op.

Ayla is op zoek naar een oplossing voor het personeelstekort. Ze zou een hoger uurloon kunnen betalen om nieuw personeel aan te trekken. Maar ze denkt dat daardoor de afzet van het restaurant kan dalen.

- 1p **37** Een hoger uurloon kan nadelige gevolgen hebben voor de afzet. Hieronder staan drie economische verschijnselen.

- 1 de totale bedrijfskosten stijgen
- 2 de loonkosten stijgen
- 3 de verkoopprijzen stijgen

In welke regel staan deze verschijnselen zo, dat een logische gedachtegang ontstaat?

- A hoger uurloon → 1 → 2 → 3 → afzet daalt
- B hoger uurloon → 1 → 3 → 2 → afzet daalt
- C hoger uurloon → 2 → 1 → 3 → afzet daalt
- D hoger uurloon → 2 → 3 → 1 → afzet daalt
- E hoger uurloon → 3 → 1 → 2 → afzet daalt
- F hoger uurloon → 3 → 2 → 1 → afzet daalt

Er zijn ook QR-bestelsystemen, waarbij de gasten met hun eigen telefoon van een digitale menukaart bestellen. De gast scant een QR-code, kan zelf bestellen en betalen.

- 1p 38 Door invoering van een QR-bestelsysteem wordt het werk in het restaurant ...
- A arbeidsintensiever, waardoor de arbeidsproductiviteit daalt.
 - B arbeidsintensiever, waardoor de arbeidsproductiviteit stijgt.
 - C kapitaalintensiever, waardoor de arbeidsproductiviteit daalt.
 - D kapitaalintensiever, waardoor de arbeidsproductiviteit stijgt.

Het QR-bestelsysteem kost Ayla's restaurant € 2.160 per jaar. In de praktijk blijkt dat gasten meer drankjes bestellen dan bij gewone bediening.

Gebruik informatiebron 8.

- 1p 39 Bereken het aantal drankjes dat per jaar extra moet worden verkocht om deze € 2.160 terug te verdienen. Schrijf je berekening op.
- 1p 40 Volgens Ayla zullen er ook gasten zijn die niet blij worden van het QR-bestelsysteem.
- Geef een voorbeeld van een groep gasten die minder blij zal zijn met een QR-bestelsysteem. Leg je antwoord uit.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.